

Katti og jeg!

av Christine Rosenqvist

I høst tok jeg meg sammen, forserte dørstokkmila, og kom meg opp på Sagatun Brukerstyrte Senter. Jeg har tenkt på det mange ganger, at jeg skulle dra opp dit, men å komme seg ned i byen, finne et passende tog, og navigere meg ensom gjennom Hamar by, har vært for stort et tiltak for at jeg skulle klare det, mente jeg. Men den 23. oktober var det lyst til en samling rundt Katti Anker Møller, og Castberg, der oppe! Da bare måtte jeg se til å få satt de nødvendige kroppsdelene i gir, og komme ut av sofaen.

Fordi jeg har problemer med logistikk, planlegging, og frykt for å holde tiden, hadde jeg bestemt meg for ikke å se på klokka i det hele tatt den dagen. Jeg bare dro når jeg følte det passet meg. Følgen var at jeg kom en time for tidlig. Men det gikk greit.

Anledningen var at en forfatter, Jens Olai Jensen, skulle holde et kåseri om Katti Anker Møller og Johan Castberg og hvordan de sammen bidro til sosiale reformer. Etter hvert strømmet det på med voksne damer med omsorg i blikket, og noen staute herrer. Jeg følte meg jo litt utenfor, slik jeg alltid gjør, ved slike samlinger, men jeg hadde med meg et strikketøy, så jeg

tror ikke det var så veldig påfallende. Da kunne jeg alltid snakke om dét, og hva jeg holdt på med (lappeteppe) om noen skulle spørre hva det var jeg holdt på med.

Katti Anker Møller vokste opp på Sagatun, den gangen det var høyskole, så at det var en samling der, akkurat på 150-årsdagen for hennes fødsel, er jo ikke mer enn rett og rimelig. Castberg var en av familien, Kattis svoger, så Sagatun akslet et helt naturlig ansvar når de på denne dagen hadde en slik samling.

«De Castbergske Barnelover», iverksatt i 1916, står meislet inn i vårt lovverk, og vår rettsforståelse i dag. At «uekte» barn skulle ha arverett var en radikal endring av tradisjonell familierett. At fedre skulle forsørge sine barn født utenfor ekteskap, var heller ikke vanlig. I dag er det vanskelig å fatte en slik verden. Mens Castberg var stortingsmann og hadde tilgang til den lovgivende forsamling, var Katti, som kvinne, mer bundet av konvensjonene. Hennes kamper var vanskeligere. Hun sloss for bevisstheten om kvinners rettigheter, at de faktisk fantes! At kvinner hadde rettigheter! I stor grad er det hennes innsats vi ser i det

lovverket som bærer svogerens navn. Og når det gjelder vår rett til å ha et sunt og sikkert seksualliv, er det ikke mulig å komme utenom henne! At det finnes helsesentre for ungdom, som deler ut gratis prevensjon, er noe av hennes arv til oss.

Som forkjemper for kvinners rett til å råde over egen kropp, og til å kunne være sikre på kun å føde de barna de ønsket seg, og kunne forsørge, står Katti Anker Møller som en bauta! Både hun og svogeren ble kraftig motarbeidet i sin tid. Også kvinner, som definerte seg selv som kvinnesaksforkjempere, var kritiske til Katti og svogerens revolusjonerende tanker (for de var revolusjonerende, selv om det er vanskelig å tro i dag). Arbeiderkvinner, og kvinner og menn som ikke var så til de grader fanget inn av borgerskapets fangarmer, priste hennes innsats.

Mens jeg satt der og lyttet til Jens Olai Jensen fortelle om hvordan Katti Anker Møller bidro til de endringene som skjedde i mellomkrigstiden når det gjelder kvinners lodd, slo det meg at jammen alt dette visste jeg jo godt. Det var barnelærdommen min, det. Dette lærte jeg på min mors fang. Dette var min barnetro. På toget hjem-over fortsatte minnene strømme på. Det var blitt satt i gang en prosess som jeg ikke ønsket å stoppe.

Jens Olai Jensen avsluttet sitt foredrag med krigen, og tyskernes påbud

om å stenge mødrehygienekontorene. Mine tanker gikk videre. Hvilken arv har jeg fått av Katti?

Min mor ble født i 1914, to år før de Castbergske lovene ble iverksatt. Da det første mødrehygienekontoret ble åpnet i 1924, var hun ti år, så hun må ha hørt om hva som foregikk. Jeg vet at min mormor, og min farfar, var samfunnsengasjerte mennesker, som leste aviser og fulgte med på hva som skjedde. Min mor ble Norges første kvinnelige magister i kjemi i 1939. Som realfagstudent hadde hun tilgang til et utvalg av ressurssterke og sjarmerende unge menn som få andre kvinner, og da hun giftet seg med min far i 1941, visste hun hva hun gjorde. For slik var forholdet mellom min mor og meg at vi kunne snakke om slikt. «Det er tre ting du må snakke med barna dine om; - livet, døden og kjærligheten», sa min mor til meg. Hun fikk også prentet inn at jeg måtte kunne forsørge de barna jeg valgte å føde, og at det var jeg som bestemte over min kropp. Det var fra mine foreldre jeg lærte denne varianten av Grundtvigs kjente slagord: «Hva solskinn er for den sorte muld, er seksuell opplysning for muldets frendel!»

På min T-banestasjon (Ellingsrud) står det et oppslag om helsestasjon for ungdom, hvor man også kan få prevensjonsveiledning, og gratis kondom. Det synes jeg er fint. Googler du «kontor for seksuell opplysning»,

får du omtrent 435 000 resultater på 0,35 sekunder. Det fikk jeg i alle fall. Seksuell opplysning har blitt et begrep, og en faktor i samfunnet.

I disse dager har jeg fått mitt sjette barnebarn, en jente. Familien har kommet hjem fra klinikken nå, men de trenger litt hjelp. Storesøster fikk feber, og er snørrete, og moren har for høyt blodtrykk. Så jeg må vente litt med barselvisitt. Men jeg vet at jordmora nettopp har vært der, at pappaen, min sønn, er der. Han må ikke på jobb, slik mine barns far måtte for en generasjon siden. At det finnes slike helse-tjenester for mødre, barn og fedre i det samfunnet jeg lever i, gir meg glede. Skulle ønske at mine formødre kunne oppleve det.

Men samtidig opplever vi, i disse novemberdager, at kvinners råderett over egen kropp blir gjort til et forhandlingskort for maktkåte politikere. Så nå må gamlemor (jeg) bikke seg ut av sofaen igjen, gå i tog, sammen med utallige andre jentunger og guttebarn, kvinner og menn, mødre og fedre, besteforeldre. Jeg trodde den tiden var forbi, Katti, men den er visst ikke det. Så vi får stå på. Det er en forpliktende arv vi har fått. Men jeg ville ikke vært den foruten.

Døyr fe,
døyr frendar;
døyr sjølv det same.
Men ordet om deg
aldri døyr
vinn du eit gjetord gjævt.

Christine Rosenqvist
crosenqv@me.com

